

Solarografická konference v Praze

Jana Žďárská

Fyzikální ústav AV ČR, Na Slovance 2, 182 21 Praha 8; zdarskaj@fzu.cz

V červnu 2025 se v prostorách pražského Planeta uskutečnilo výjimečné setkání, věnované solarografii – unikátní technice, která propojuje umění, vědu a zároveň vzdělávání. Tento mítink tradičně navázal na úspěšné ročníky z let 2021 a 2023 a nabídl tři dny plné přednášek, workshopů, výstav a filmových projekcí.

Solarografie¹ je fotografická metoda, která pomocí dlouhé expozice trvající týdny, měsíce i roky zaznamenává dráhu Slunce na obloze. Obvykle se využívá jednoduchých dírkových komor, tedy krabiček s miniaturní dírkou místo objektivu, a černobílého fotografického papíru, který ukáže jedinečné obrazy slunečních drah a proměn krajiny v čase. „Já jsem solarografii objevil během svých fotografických experimentů v době, kdy jsem studoval astronomii. Náhodou jsem viděl reportáž v polské televizi o této technice a okamžitě mě zaujala. Protože spojuje fotografii a astronomii, zasáhla mě do slova na první pohled,“ vysvětluje Maciej Zapiór.

Cílem tohoto solarografického mítinku bylo prodiskutovat různé aspekty solarografie, tedy od jejích kořenů v konceptuálním umění a astronomii přes fo-

¹ Jana Žďárská: Analema a solarografie. Čs. čas. fyz. 74, 379–381 (2024).

Obr. 1 „Solarografie si postupně získala oblibu nejen mezi umělci, ale i mezi astronomy a pedagogy.“ Foto: Maciej Zapiór

Obr. 2 V červnu 2025 se v prostorách pražského Planeta uskutečnilo výjimečné setkání, věnované solarografii, kterého se účastnilo zhruba 60 účastníků z 12 různých zemí.

tografické chemické procesy, různé techniky a typy fotoaparátů až po právní aspekty a využití solarografie ve vzdělávání a osvětové činnosti. Účastníci se též zabývali obecnějšími aspekty prolínání vědy a umění. „Solarografie má svůj počátek na přelomu tisíciletí, kdy Diego López Calvín, Sławomir Decyk a Paweł Kula v roce 2000 představili projekt Solaris. Objevili, že běžný fotografický papír při dlouhodobém působení světla vytváří barevné obrazy i bez chemického vyvolání. Umístěním papíru do dírkové komory (camera obscura) a následným digitálním skenováním vznikla nová technika, zachycující dráhy Slunce na obloze během dnů, měsíců či dokonce celých ročních období. První solarografie se rychle šířily díky internetu a postupně si získaly oblibu nejen mezi umělci, ale i mezi astronomy a pedagogy,“ připomíná Maciej Zapiór.

Dnes je solarografie mezinárodně rozšířená a v Česku má své zastoupení například prostřednictvím Astronomického ústavu AV ČR a uměleckých projektů propojujících vědu, vzdělávání a současné umění. Postupně vznikly mezinárodní projekty i školní výukové programy a solarografie se stala mezinárodní praxí, která propojuje umělce, vědce i pedagogy. „Jedná se o projekty, jako je Circumnavigation in Time

Obr. 3 „Solarografie není jen technikou, ale i cestou, jak vnímat čas, krajinu a vesmír novým způsobem.“ Foto: Maciej Zapiór

(<http://circumnavigationintime.avcr.cz/>) nebo projekt *Analemma* (www.analemma.pl), sledující roční dráhu Slunce na různých místech světa, které ukazují sílu spolupráce napříč hranicemi i obory. Solarografie totiž není jen technikou, ale i cestou, jak vnímat čas, krajinu a vesmír novým způsobem,“ doplňuje Maciej Zapiór.

Na letošní ročník Solarografického setkání bylo registrováno zhruba 60 účastníků z 12 různých zemí. Přibližně 50 z nich se zúčastnilo osobně, dalších osm se připojilo online. Program byl naplněn událostmi doslova od rána do večera. Kromě odborných přednášek se mohli návštěvníci potěšit výstavami solarografických snímků a vyslechnout si mezinárodní hosty z oblasti astronomie, vizuálního umění i vzdělávání. „Mezi pozvanými hosty byl například Paweł Kula (PL), Marek Poźniak (PL), Łukasz Huculak (PL), Aneta Źelezniko-

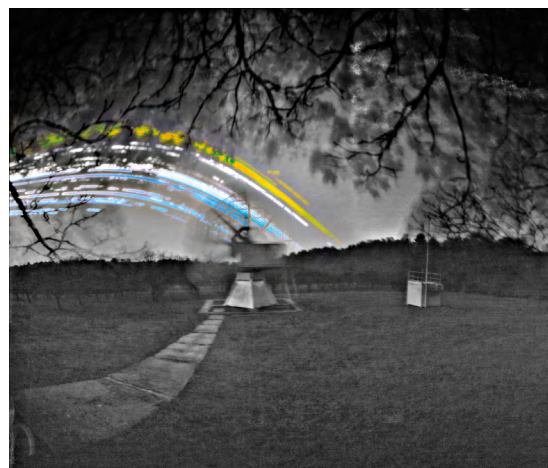
Obr. 4 Solarografie pořízená na observatoři na Skalnatém plese. Expozice: 6 měsíců. Kredit: Maciej Zapiór.

Maciej Łukasz Zapiór je absolvent magisterského a doktorského studia v oboru astronomie na Univerzitě ve Vroclavi. V letech 2013–2015 absolvoval postdoktorskou stáž na Univerzitě Baleárských ostrovů v Palma de Mallorca ve Španělsku. Od roku 2016 je vědeckým pracovníkem Astronomického ústavu České akademie věd v Ondřejově jako vedoucí slunečního teleskopu, kde provádí spektroskopické pozorování Slunce. Od roku 2005 se zabývá technikou solarografie. Jeho práce byly vystaveny na několika desítkách individuálních a skupinových výstav v tuzemsku a zahraničí, jako jsou mj. Polský festival dírkové fotografie (2015, 2019, 2023), Galerie současného umě-

vá (CZ) či Alexandre Sampaio z Portugalska. A i když už je po konferenci, pro inspiraci lze do jejího programu nahlédnout na tomto odkazu: <http://bit.ly/solarigraphy2025>,“ dodává Maciej Zapiór.

Významnou součástí programu byl i pedagogický blok, zaměřený na využití solarografie ve výuce. Učitelé zde měli možnost seznámit se s praktickými postupy, experimenty i metodickými materiály. V rámci workshopů si mohli postavit například vlastní dírkovou komoru a vyzkoušet si, jak propojit výuku přírodních věd s výtvarnou výchovou nebo environmentálním myšlením.

Jedním z vrcholů programu byla projekce dokumentárního filmu *Inner Telescope, a Space Artwork* by Eduardo Kac, který představuje unikátní umělecké dílo, vytvořené přímo na palubě Mezinárodní vesmír-

Obr. 5 Solarografie pořízená na Astronomickém ústavu AV v Ondřejově. Expozice: 2 měsíce. Kredit: Maciej Zapiór

né stanice (ISS). Film Virgila Novariny, produkovaný francouzským Observatoire de l'Espace du CNES, zachycuje proces vzniku vesmírné básně – teleskopu sestaveného z papíru astronautem Thomasem Pesquetem na základě pokynů umělce Eduarda Kace. Film i následná diskuse s režisérem přinesly účastníkům konference hlubší pohled na to, jak může být kosmos inspirací pro umění i reflexi lidské existence.

Solarografický meeting 2025 pořádal Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s Planetem, Českou astronomickou společností a časopisem *Astropis*. Organizátoři kladli důraz na otevřenost, sdílení zkušeností a mezioborovou spolupráci. Akce byla svým zaměřením určena široké veřejnosti, vědcům a umělcům, pedagogům a laikům se zájmem o neobvyklé způsoby zaznamenávání času a světla. „Solarografie je způsob, jak vnímat realitu jiným pohledem. Tento způsob je pomalý, současný a meditativní,“ dodává Maciej Zapiór.

ní, Brzeg (2017), Galerie Nonstrop, Jihlava, Česko (2019), Experimental Photo Festival, Barcelona (2020). Organizoval mezinárodní solarografická setkání Solarigraphy: Between Science, Art, and Education, Ondřejov (2021, 2023) a realizoval projekt *Wpisana we Wrocław* v Centru historie Zajeżdźnia ve Wrocławu (2022). Je kurátorem výstav a fotografických soutěží, organizátorem a předsedou poroty Mezinárodní soutěže solarografie (2022), autorem populárně-vědeckých článků v oblasti solarografie a vztahů mezi vědou a uměním, popularizátorem solarografie (40 workshopů a přednášek). Vede internetovou stránku www.analemma.pl.